

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 12 (3600) ●

● АЎТОРАК, 25 ЧЭРВЕНЯ, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Рабі ўсё, нават немагчымае!
Стар. 2

Дні культуры і традыцый краін каля Палаца спорту
Стар. 3

Прайсці праз вайну — і застацца чалавекам
Стар. 5

СПАРТЫЎНАЕ СВЯТА

Сцэна верціцца, а віртуальнасць заварожвае

На цырымоніі адкрыцця II Еўрапейскіх гульняў было выкарыстана каля 90 тон высокатэхналагічнага абсталявання

II Еўрапейскія гульні стартвалі 21 чэрвеня. У гэты ж дзень на стадыёне “Дынама” ў Мінску завяршылася эстафета “Полымя міру”. Традыцыю запальваць агонь, які павінен згаснуць на закрыцці Гульняў, еўрапейскі спартыўны форум пераняў ад алімпійскага. Яна адыходзіць каранямі ў Старажытную Грэцыю. Антычную традыцыю ўпершыню адрадылі на Летніх Алімпійскіх гульнях у Амстэрдаме ў 1928 годзе. Чашу агню, якая была ўстаноўлена на стадыёне “Дынама” яшчэ да Алімпійскіх гульняў 1980 года, нядаўна мадэрнізавалі: у новай канструкцыі закладзена ідэя яднання ўсіх 50 краін вакол Еўрапейскіх гульняў 2019 года.

Парад атлетаў — незабыўнае дзеянне для глядачоў

У 1980-м годзе ў беларускай сталіцы агонь запальваў Аляксандр Мядзведзь — трохразовы алімпійскі чэмпіён, легенда беларускага спорту. Цяпер, амаль праз 40 гадоў, Аляксандр Васільевіч стаў адным з факеланосцаў. Сімвалічную чашу ў Мінску сустрэлі і запалілі на плошчы Дзяржаўнага сцяга 17 чэрвеня. Аляксандр Мядзведзь пранёс яе і перадаў сучасным спартсменам і факеланосцам, якія і даставілі полымя на стадыён.

Цырымонія адкрыцця Еўрапейскіх гульняў доўжылася дзве з паловай гадзіны. Яе арганізавалі Беларускае дзяржаўнае філармонія і “Арт Сіты 5”, якая ўваходзіць у групу кампаній

Ігара Крутога. Сцэнарый цырымоніі адкрыцця распрацоўвала беларуска-расійская каманда, у якую ўвайшлі беларускі рэжысёр-пастаноўшчык Аляксандр Вавілаў і расійскі рэжысёр, апэратар Аляксей Сечанаў, які арганізаваў цырымонію адкрыцця Універсіяды ў Казані, Азіяцкіх гульняў у 2011 годзе.

Самым незабыўным дзеяннем для глядачоў стаў парад атлетаў з 50 краін Еўропы. На сцэне аглядам у 360 градусаў выступілі больш за 1300 артыстаў, сярод якіх і зоркі сусветнай велічыні. Паколькі яна круцілася, усе госці, у якім бы месцы стадыёна ні знаходзіліся, змаглі ўбачыць прадстаўленне цалкам. Для стварэння дэкарацый было выкарыстана 90 тон сучаснага высокатэхналагічнага аб-

сталявання. Гэта цэлая сістэма мабільных экранаў, якія напоўнілі прастору трохмернымі рэалістычнымі аб’ектамі. У цырымоніі адкрыцця былі выкарыстаны тэхналогіі дапоўненай рэальнасці. Каб убачыць 3D-элементы шоу, уладальнікі білетаў устанавілі на свае смартфоны або планшэты бясплатны мабільны дадатак. Ён і дапамог ажыць віртуальным аб’ектам на электронных носьбітах сваіх гаспадароў. Дарэчы, тыя, хто застаўся сачыць за маштабнай дзеяй каля экрану тэлевізараў, не змаглі выкарыстаць гэтую цудоўную магчымасць.

Мастацкае прадстаўленне нікога не пакінула абьякавым. Яно было падзелена на восем блокаў. Кожны з іх прысвечаны асобнай тэме, напрыклад, пад-

анням і легендам сярэднявековага перыяду Беларусі. Пашана была аддадзена і творчасці Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Яна Баршчэўскага. Успаміналіся і такія вядомыя асобы, як Еўфрасіння Полацкая, Усяслаў Чарадзеі, Францыск Скарына, Радзівілы, што праславілі нашу краіну. Багатую, цікавую культурную спадчыну Беларусі прадставілі на стадыёне “Дынама” ў сучасным стылі.

Як аб’яцалі арганізатары, цырымонія закрыцця будзе мець іншую праграму, але таксама насычаную. На гэты раз глядачам пакажуць, што адбывалася на Гульнях на працягу тыдня, а таксама спартсменаў у момант перамогі і паражэнняў.

Ганна Лагун

ВЫСТАВЫ

Наш край любімы — Беларусь

Да спартыўнага форуму музеі нашай краіны падрыхтавалі выставы, якія знаёмяць з культурнай і духоўнай спадчынай беларусаў

Нацыянальны гістарычны музей Беларусі, напрыклад, стварыў цэнтр беларускай культуры ў вёсцы спартсменаў. Як раскажаў нам дырэктар музея Павел Сапоцька, госці сталіцы змогуць на свае вочы ўбачыць там беларускія нацыянальныя строі, музычныя інструменты, графічныя творы, пазнаёміцца з беларускімі народнымі промысламі і рамёствамі. У цэнтры працуе сувенірны кіёск.

Спецыяльна да II Еўрапейскіх гульняў у сценах гістарычнага музея, што на вуліцы К. Маркса, 12 у Мінску, адкрылася выстава “Наш край любімы — Беларусь”. Яна знаёміць сваіх наведнікаў з духоўнымі традыцыямі беларускага народа. Экспазіцыя складаецца з унікальных музейных прадметаў этнаграфіі і сучасных твораў беларускіх скульптараў і мастакоў. Сярод іх такія прызнаныя майстры, як Леанід Шчамялёў, Уладзімір Тоўсцік, Мікалай Кузьміч, Уладзімір Слабодчыкаў, Рыгор Сітніца, Уладзімір Васюк, Ала Непачаловіч, Тамара Васюк, Наталля Сухаверхава і Алена Ободава. Выстава будзе працаваць да 5 ліпеня.

Культурная праграма II Еўрапейскіх гульняў стартвала з 1 мая 2019 года. У ёй задзейнічана каля 50 устаноў культуры Мінска, з якіх больш 20 музеяў.

Віта Зорына

АДВЕЧНАЕ

Песні-абярэгі

“Па старонках старадаўняга вяселля” правёў зацікаўленых віцебчукоў беларускі музыка, кампазітар, фалькларыст, пісьменнік, выкладчык, лідар гурта “Этна-трыа “Троіца” Іван Кірчук

На гэтую тэму ён выступаў у арт-пабе “Торвальд” для студэнтаў курсаў “Мова нанова-Віцебск”, якія сам жа і адкрыў.

“Я ўдзячны лёсу за тое, што адной з першых рэканструкцый абрадаў святаў было менавіта віцебскае вяселле 1915 года, сцэнарый якога рыхтавалі ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, падбіралі тыя старадаўнія песні, што ўвайшлі ў кампакт-диск “Спадчына загінуўшых вёсак”. Мне хацелася паказаць песні з гэтага кампакт-дыска, паразважаць трохі пра абрады і свята, якія існуюць у нас. Дзе нам навучыцца так спяваць, як нашы бабулі?.. На старадаўнім вяселлі раней гучала да 400 песень. Сёння, на жаль, мы іх не ведаем. А яны ж былі абярэгам або музычнай малітвай, мантрай для нашых продкаў”, — распавёў Іван Кірчук.

Свае цікавыя апаведы ў часе выступу Іван Іванавіч “перасыпаў” шматлікі-

мі песнямі — нібы перлінамі з каштоўных пацерак.

Сам заспяваў песню пра тое, як калінка казала, што цвісці не будзе, ды вясной зацвіла, дзяўчына гаварыла, штозамуж не пойдзе, а як прыехаў хлопец, дык пайшла.

“Зразумела, што ў старадаўнія часы ніякіх музычных інструментаў не было, — прадаўжаў дзяліцца вядомы фалькларыст. — Усе песні спяваліся акапальна, без суправаджэння. Можна, таму і сем’і былі такія моцныя, бо сёння, па афіцыйнай інфармацыі, на 100 шлюбаў — 60 скасаваных. Таму што не ведаем тыя традыцыі, па якіх нашы бабулі і дзядулі выходзілі замуж і жаніліся”.

→ Стар. 7

Іван Кірчук

ISSN 0439-3619

9 770439 1361003 19012

ВЫСТАВЫ

Рабі ўсё, нават немагчымае!

Міжнародная выстава фотаздымкаў і карцін, прысвечаных спартыўнаму стылю жыцця адкрылася ў Мінску

Пад назвай “Спорт — гэта высокае мастацтва” працуе выстава ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў у Мінску. Яна рэалізуецца ў межах культурнага праекта “Еўрапейскія гульні — еўрапейскае мастацтва”. На выставе можна ўбачыць работы фатографу і мастакоў з 11 краін: Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Вялікабрытаніі, Германіі, Грузіі, Іспаніі, Літвы, Польшчы, Расіі і Славакіі. Гэта больш за 500 архіўных фотаздымкаў,

На плакатах — савецкія спартсмены

плакатаў, відэаматэрыялаў і нават скульптур, якія ўдала размешчаны не толькі на сценах, але і ў прасторы. Для адлюстравання спартыўных спаборніцтваў, усесаюзных спартакіяд, спартыўных парадаў, працэсу трэніровак задзейнічана 15 экспазіцыйных залаў. Найбольшую калекцыю архіўных фотаздымкаў і кінамаатэрыялаў прадаставіў для выставы Беларускі дзяржаўны архіў кінафотонадакументаў. Фотавыстава ілюструе культ здаровага і моцнага цела ў савецкі перыяд (1940–1970 гады). “Археалогія беларускай спартыўнай фатаграфіі” — так пазначана ля ўваходу ў залы са спартыўным мінулым Беларусі.

Ідэя выставіць архіўныя фотаздымкі савецкага часу нават арганізатарам выставы спачатку падалася спрэчнай. Але сёння дзякуючы гэтым фотаздымкам стала відавочна, наколькі пазітыўным быў савецкі спорт, наколькі цесна ён сплочваў людзей. Можна пабачыць, як рабочыя прысвячаюць некалькі хвілін вытворчай зарадцы, як жыхары горада ад малага да вялікага разам займаюцца фізкультурай, наколькі жаданыя для іх масавыя спаборніцтвы. Прычым, чорна-белыя фотаздымкі тых часоў могуць даць фору

цяперашнім каляровым у лічбавым фармаце. З такім вялікім майстэрствам і мастацкім густам яны выкананы!

Сучасныя фотаздымкі асэнсоўваюць спорт і спартсменаў у ім па-іншаму. “Барацьба за мастацтва” — так называецца праект аўтараў з Беларусі Міхаіла Гуліна і Дзіны Даніловіч. Мы бачым фотаадбіткі спартсменаў-барацьбітоў у поўны рост пасля трэніроўкі: іх целы па-спартыўнаму прыгожыя, але гэта — толькі “працоўныя прылады”, потныя і вымуштраваныя. А побач з выявай кожнага барацьбіта — буйны адбітак яго вачэй. Здзіўляе, наколькі светлымі, па-дзіцячы добрымі і нават безабароннымі могуць быць вочы у людзей, якія кожны дзень выходзяць на рынг, каб з кімсьці змагацца. Праўда, не ва ўсім...

Фотамастак Аляксандр Абуховіч (Беларусь — Польшча) паказвае жанчыну ў фехтавальнай экіпіроўцы. На яе твары — маска, а ў руцэ — рапіра. Але аўтару цікава, што хаваецца пад гэтай маскай і як адчувае сябе жанчына без рапіры. Таму побач — маленькі фотаадбітак з яе паўсядзённага жыцця, дзе яна безабаронная, у сукенцы і з распущанымі валасамі.

Цікавы і праект скульптара з Іспаніі Хуліо Ніета. На 20-мятровай металічнай аснове, якая ўсталявана на горным схіле шасэ NORTH-TENERIFE і бачная з акон аўтамабіляў, ён піша выразы, што падахвочваюць да дзеяння. Змяняе іх каля 10 разоў на месяц. Адзін з такіх выказаў мы можам прачытаць і на фотаадбітку, што на выставе ў Мінску: “Рабі ўсё, нават немагчымае”.

21 скульптуру прывёз у сталіцу Беларусі Цэнтр Гейдара Аліева з Азербайджана. Прысвечаныя розным відам спорту скульптуры былі створаны азербайджанскімі мастакамі яшчэ ў часе Еўрапейскіх гульняў-2015 у Баку. Прэзідэнт федэрацыі плавання і дэпутат парламента Азербайджана Ханлар Фаціеў выказаў спадзяванне, што традыцыю правядзення выставачных праектаў у часе спартыўных гульняў прадоўжаць і іншыя краіны.

Выстава “Спорт — гэта высокае мастацтва” будзе працаваць да 4 жніўня. Таксама ў межах праекта “Еўрапейскія гульні — еўрапейскае мастацтва” адкрылася яшчэ адна выстава “Казімір Малевіч і XXI стагоддзе”. На ёй можна ўбачыць карціну, як мяркуецца, аўтарства Казіміра Малевіча “Чалавек з рыдлёўкай” (прыкладна 1920 года) з фондаў Гродзенскага дзяржаўнага гістарычна-археалагічнага музея. Беларускія мастакі, якія прадаўжаюць развіваць школу Малевіча і па сёння, таксама пакажуць свае карціны. У часе гэтай выставы праходзяць круглыя сталы, тэматычныя экскурсіі і дыскусіі.

Ганна Лагун

ПАДЗЕІ

“Рэнэсанс” кінастудыі “Беларусьфільм”

У хуткім часе можна будзе ўбачыць новыя беларускія фільмы

“Зроблена на “Беларусьфільме!” — так называлася прэс-канферэнцыя, праведзеная напрыканцы мая нацыянальнай кінастудыі. Журналістам было паказана некалькі кінастужак, якія будуць выпушчаны ў хуткім часе. Сярод іх моладзевы сітком “Ілюзіі”, гістарычнае фэнтазі “Авантуры Пранціша Выврвіча” і ваенная кінастужка “Судьба диверсанта”. Адбылася прэзентацыя новых рэлізаў студыі дакументальнага кіно “Летапіс” і студыі анімацыйных фільмаў.

Дарэчы, генеральны дырэктар “Беларусьфільма” Уладзімір Карачэўскі выступіў з прывітальным словам і кароткай прамовай у павільёне “Кафэ”, дзе зусім нядаўна здымаўся першы ў нашай краіне моладзевы сітком “Ілюзіі” з 16 серый. Згодна з сюжэтам шасцёра студэнтаў рыхтуюць новы спектакль, каб пазбегнуць закрыцця свайго студэнцкага тэатра. (Рэжысёр — Іван Паўлаў). Сітком адкрывае не толькі новыя імёны моладзевых актэраў, але і папулярнае беларускае музыка: моладзевыя музычныя калектывы таксама зняліся ў фільме. Некаторыя з іх выступілі ў дэкарацыях “Кафэ” перад журналістамі, напрыклад, група “Вектор Эго”.

У глядзельнай зале быў паказаны афіцыйны рэліз самага маштабнага нацыянальнага кінапраекта “Купала”. Паколькі імя Янкі Купалы вядома не толькі ў Беларусі, фільм збіраюцца паказаць і ў іншых краінах. Верагодна, што трэйлер будзе перакладзены з беларускай на рускую, англійскую і кітайскую мовы. Рэжысёр кінастужкі — Уладзімір Янкоўскі. Яе здымкі распачаліся мінулым летам і вяліся не толькі ў Беларусі, але і ў Літве, Расіі. Дарэчы, галоўнага героя фільма грае латвійскі актёр Мікалай Шостака, які мае беларускія карані. У ролі Паўліны Мядзёлкі знялася Вераніка Пляшкевіч, актрыса Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага. Гэтымі днямі ідзе мантаж

адзнятага матэрыялу. Працягласць фільма павінна склаці 2 гадзіны 40 хвілін. Наперадзе ў “Купалы” — фестывальны прагляд. Больш шырокае кола глядачоў убачыць кінастужку ў 2020 годзе.

Сёння у вытворчасці “Беларусьфільма” знаходзяцца сем кінастужак, яшчэ чатыры чакаюць сваёй чаргі. Паводле слоў Карачэўскага, у год кінастудыя можа выпускаць да 40 фільмаў розных фармаатаў.

“Кінаіндустрыя ва ўсім свеце — гэта не проста здымкі карцін”, — не стамляецца паўтараць генеральны дырэктар “Беларусьфільма”. На яго думку, Беларусь неабходна адкрываць для кінавытворцаў з усяго свету.

Віта Зорына

Дырэктар Уладзімір Карачэўскі сустракае журналістаў у павільёне “Кафэ”

СА СТУЖКІ НАВІН

Хто прыедзе на базар?

На імпрэзы Міжнароднага фэсту мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” прадалі каля 40–45 тысяч квіткаў — гэта крыху больш за палову агульнай іх колькасці. Пра тое распавёў дырэктар форуму Глеб Лапіцкі перад выязным пасяджэннем аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні фэсту. З іх 3000 былі набытыя за мяжой: у Швейцарыі, Ізраілі, Гвінеі, ЗША, Расіі, Латвіі ды іншых краінах.

Шмат квіткаў купілі ў Латвіі. На думку дырэктара форуму, таму спрыяе арганізацыя “бязвіза” для гасцей “Славянскага базару” з 74 краін свету і выхад на прамыя online-продажы ў Латвіі ды Казахстане: “Гэта добры патэнцыял, каб мы развівалі фэст не толькі як культурны, але і як турыстычны брэнд”.

У конкурсе маладых выканаўцаў на “Славянскім базары ў Віцебску” ад нашай краіны выступіць Іван Зданюк

Нагадаем, што “Славянскі базар у Віцебску” пройдзе з 8 па 17 ліпеня. Урачыстая цырымонія й гала-канцэрт адкрыцця пройдуць у Летнім амфітэатры 11 ліпеня, закрыцця — 15 ліпеня. Дадатковыя імпрэзы запланаваны на 8–10 і 16–17 ліпеня.

Выстава алімпійскіх узнагарод

Выстава алімпійскіх узнагарод і медалёў з прыватнай калекцыі вядомага расійскага прадпрымальніка Уладзіміра Патаніна, прысвечаная II Еўрапейскім гульням, адкрылася ў Мінскай ратушы. Калекцыя ўключае каля 400 экспанатаў. Сярод іх — залатыя, сярэбраныя, бронзавыя і памятныя знакі, кубкі, статуэткі і горны Гульняў розных гадоў. Аўкцыённы кошт узнагародных медалёў — ад 2 тысяч долараў да 250 тысяч. Самыя каштоўныя з іх — імянныя. Факелы каштуюць

Калекцыя медалёў

ад 1,5 тысячы да 170 тысяч долараў — цана залежыць ад рарытэтнасці. Напрыклад, да Гульняў у Альбервіле ў 1992 годзе было выпушчана ўсяго 100 факелаў. Іх дызайн распрацаваў Філіп Старк, які добра вядомы ў сусветным дызайне. Ёсць у калекцыі і чатыры кубкі чэмпіёна, самыя дарагія з якіх быў выпушчаны да Гульняў у Парыжы ў 1924 годзе. У Мінск прыехала найбольш цікавая з гістарычнага пункту гледжання частка калекцыі. На выставе прадастаўлены ўзнагароды Алімпійскіх гульняў першай паловы XX стагоддзя, уключаючы першую Алімпіяду сучаснасці 1896 года ў Афінах і XV Алімпійскія гульні ў Хельсінкі 1952 года, у якіх упершыню прыняла ўдзел зборная СССР. Выстава ўключае алімпійскія аб’екты трох значных для Беларусі алімпіяд апошніх дзесяцігоддзяў. Гэта XXII Алімпійскія гульні 1980 года, калі на стадыёне “Дынама” ў Мінску быў запалены алімпійскі агонь. Гульні 1994 года ў Лілехаме, у якіх былі савецкі рэспублікі ўпершыню ўдзельнічалі ў якасці асобных каманд. І змяня Алімпіада 2014 года ў Сочы, да пяцідзясяцігоддзя якой прымеркавана адкрыццё алімпійскага выставачнага праекта. Калекцыя вядомага расійскага прадпрымальніка Уладзіміра Патаніна далучае да гісторыі і спадчыны спартыўнага руху і алімпізма.

Па матэрыялах БелТА

Дні культуры і традыцый краін каля Палаца спорту

У часе II Еўрапейскіх гульняў працуе каля 10 фан-зон. Кожная з іх мае свой фармат.

Спартыўныя гульні не могуць абысціся без фанатаў. Яны на спаборніцтвах вельмі жадаюць. Для заўзятараў у Мінску і не толькі арганізаваны спецыяльныя месцы адпачынку, дзе тыя маглі б сустрэцца, абмеркаваць перамогі і паражэнні спартсменаў. Гэтыя пляцоўкі так і называюцца — фан-зоны.

У часе II Еўрапейскіх гульняў яны створаны ва ўсіх абласных цэнтрах Беларусі, а таксама ў Бабруйску і Маладзечна. Усяго — каля 10 пляцовак. Тут выступаюць лепшыя беларускія выканаўцы і гурты, праводзяць конкурсы і інтэрактыўныя гульні, забаўляюць дзяцей, трансліруюць на экраны галоў-

ныя падзеі спартыўных спаборніцтваў.

У сталіцы працуюць 3 фан-зоны: “Палац спорту”, “Мінск-Арэна” і “Чыжоўка-Арэна”. Першай з іх пачала прымаць гасцей фан-зона каля Палаца спорту. Яе адкрыццё адбылося напярэдадні Гульняў, 19 чэрвеня. На ўрачыстасць прыйшлі: кіраўніцтва фонду “Дырэкцыя II Еўрапейскіх гульняў”, прадстаўнікі Мінгарвыканкама, Нацыянальных і Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў і дэлегацыі з іншых краін. Свята распачалося канцэртм Прэзідэнцкага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам Віктара Бабарыкіна і выступленнямі артыстаў: Руслана Аляхно, Георгія Калдуна, Ірыны Да-

рафеевай, Івана Выбішчэвіча, Ксеніі Жук, Алёны Ланской, Аляксея Хлястова і Тарыэла Майсурадзэ. Увечары праграму прадоўжылі гурты Drum Ecstasy, “Радиоволна”, “Тянитолкай”, “Дрозды”, кавэр-бэнд “Ё-Гурт” і іншыя.

Паколькі гэтая фан-зона носіць міжнародны і нацыянальны фармат, там было вырашана правесці Дні культуры і традыцый краін-удзельніц Гульняў: 20 чэрвеня — Азербайджана, 21 чэрвеня — Ізраіля, 22 чэрвеня — Вялікабрытаніі, 23 чэрвеня — Грузіі, 24 чэрвеня — Італіі, 25 чэрвеня — Венгрыі, 26 чэрвеня — Украіны, 27 чэрвеня — Турцыі, 28 чэрвеня — Латвіі, 29 чэрвеня — Расіі. У апошні дзень спаборніцтваў, 30 чэрвеня, каля Палаца спорту будзе праведзены Дзень культуры і традыцый Беларусі. Выступаць гурты “Чысты голас”, “Ягорава хата”, “Палац”, Анатоль Ярмоленка і ансамбль “Сябры”, DJ Magic Sound, DJ Gleb Glebov, DJ Shane. Фан-зона прымае гасцей з 10.00 да 24.00. А ў дні адкрыцця і закрыцця Гульняў там можна будзе бавіць час аж да 4-ай гадзіны раніцы.

Асабліва насычанай была праграма ў дзень адкрыцця II Еўрапейскіх гульняў. Наведнікаў фан-зоны “Палац спорту” парадавалі салісты прадзюсерскага цэнтра “Спамаш”, кавэр-бэнды ОК Band і “Минское

Лесік з беларускімі дзяўчатамі на адкрыцці фан-зоны каля Палаца спорту

Канцэрт лепшых беларускіх выканаўцаў

море”, спевакі Алёна Ланская, Вольга Плотнікава, Тэа, Аляксея Хлястоў, Герман, салісты Тэатра песні Ірыны Дарафеевай, гурты “PROвокация” і Litesound. На мабільных экранах трансліравалася цырымонія адкрыцця II Еўрапейскіх гульняў. Пасля чаго адбылося

Bright Party артыстаў электроннай сцэны DJ Shane, DJ Magic Sound, DJ Gleb Glebov, DJ Arston.

21 чэрвеня пачалі працаваць і дзве іншыя фан-зоны. Для “Мінск-Арэны” выбраны танцавальны фармат, для “Чыжоўка-Арэны” — папулярны.

Гандляры прапануюць прысмакі

КАНЦЭРТЫ

Класічная музыка для спартсменаў

Удзельнікі і госці II Еўрапейскіх гульняў атрымалі асалоду ад класічнай музыкі і ацанілі, наколькі добра ў Беларусі развіта акадэмічнае музычнае выканальніцтва

У культурную праграму II Еўрапейскіх гульняў былі ўключаны тры канцэрты класічнай музыкі: 12, 22 і 23 чэрвеня. 12 чэрвеня канцэртны сезон завяршыў Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі. Яго галоўны дырыжор Аляксандр Анісімаў выбраў рытэнтныя творы: опера рускага кампазітара Мікалая Рымскага-Корсакава “Сказанне о невидимом граде Китеже и деве Февронии”, якая дагэтуль у Мінску не гучала. Першае дзеянне оперы выканалі музыканты аркестра, салісты Ірына Крыкунова (сапрана) і Віктар Мендзелеў (тэнар). Не гучаў раней у Мінску і

сімфанічны эпілог рускага кампазітара Аляксандра Барадзіна з оперы “Млада”. У другім аддзяленні можна было пачуць Сімфонію № 1 Сяргея Рахманінава, якую слухач змог ацаніць параўнальна нядаўна.

22 чэрвеня прайшоў “Вялікі фартэпіяны марафон”. Яго ініцыятарам стаў беларускі піяніст, дырэктар уласнай музычнай школы Арцём Шаплыка: яму пашчасціла паўдзельнічаць у аналагічным праекце ў Іспаніі, які доўжыўся з 10 да 22 гадзін. “Я вельмі рады, што Белдзяржфілармонія падтрымала ідэю, і мая мара ўвасобілася ў рэальнасць”, — раскажаў Арцём Шаплыка. Нават у фае Белдзяржфілармоніі было ўстаноўлена свабоднае піяніна, на якім кожны мог паспрабаваць пайграць. “Такога ніколі не было, каб сабраліся ўсе піяністы Беларусі: ад пачынаючых да народных. Усіх аб’яднаў марафон, і, паверце, гэта не лягчэй, чым прабежыць 42 кіламетры”, — падзяліўся мастацкі кіраўнік Белдзяржфілармоніі Юры Гільдзюк. Апошнім канцэртм марафона стала ўнікальная праграма пад назвай “Віртуозы сцэны. Фартэпіяны дуэлі. Нумары ў 4–6 рук”. Цікава, што патрапіць на “Вялікі фартэпіяны марафон” можна было зусім бясплатна, зарэгістраваўшыся на сайце minsk2019.classicalmusic.by. Марыя Бандарэнка, заснавальнік праекта “Мир классической музыки”, раскажала, што гэты сайт прадоўжаць напайняць і пасля правядзення марафону. На

На прэс-канферэнцыі ў Белдзяржфілармоніі

ім можна будзе знайсці інфармацыю пра беларускіх піяністаў, а таксама забраніраваць білеты.

23 чэрвеня адбыўся яшчэ адзін канцэрт-паэма “Лунный свет”. У праграме — музыка італьянскага кампазітара Антонія Вівальдзі, аргенцінскага музыканта і кампазітара Астара П’яцолы, нямецка-дацкага кампазітара і піяніста Фрыдрыху Кулау, амерыканскага кампазітара папулярнай музыкі Гаральда Арлена, французскага кампазітара Клода Дзебюсі, нямецкага кампазітара Іагана

Себасцяна Баха, італьянскага кампазітара і спевака Джулія Качыні, нямецкага кампазітара Людвіга ван Бетховена і іншых. У гэтым канцэрце энергетыка жывога гучання класічных музычных інструментаў, вакал і танец спалучыліся ў адным дзеянні.

Шматлікімі канцэртамі, акрамя трох, уключаных ў культурную праграму II Еўрапейскіх гульняў, завяршыла 81-ы сезон Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Наступны сімфанічны канцэртны сезон распачнецца 20 верасня.

Аўтар паласы Ганна Лагун

Живой звук
Сочетание музыки, танца и света
3D погружение в действие

Лунный свет

Концерт-поэма

Авторы идеи: Артём Шаплыко и Мария Бондаренко

Фортэпіяно Артём Шаплыко, Алёна Дуэновіка
Флейта Дарыя Елісеева, Алёксей Ладык
Скрынніка Аляксандра Кеніцкая
Вялікія арган Аліна Раміксавіч
Орган Барыс Царкоў, Ірына Іакоўчык

Гітара Дар’ян Шахаб
Класічны барытон Цірыя Сімавіч
Вокал Святлана Старадубкіна
Танец Діана Барбарыца
Чытаць Ігор Сімаў

23 ІЮНЯ 19.00

Белорусская государственная филармония
Большой концертный зал
пр. Независимости, 50

Подробнее и билеты на сайте
minsk2019.classicalmusic.by

6+

БЕЛАРУСЫ ЗА МЯЖОЙ

Лявон Рыдлеўскі марыў пра Слуцчыну

Не так даўно, напрыканцы мінулага года, споўнілася 115 гадоў з дня нараджэння Лявона Рыдлеўскага (2.10.1903–24.10.1953, Лондан) — грамадска-палітычнага і культурнага дзеяча, рэдактара газеты «Беларускія навіны» (Францыя, 1945–1947 гг.)

Лявон Рыдлеўскі нарадзіўся 2 кастрычніка 1903 года ў мястэчку Ульянавічы Сенненскага павета Магілёўскай губерні (цяпер Сенненскі раён Віцебскай вобласці). Каля 1908 года пераехаў з бацькамі ў горад Слуцк. У часопісе «Кантакты і дыялогі» была змешчана інфармацыя аб тым, што бацька Лявона быў актыўным чыноўнікам. Па звестках, апублікаваных у Памятных кніжках Мінскай губерні за 1913, 1914 і 1915 гады, Рыдлеўскі Дзяменцій Мікалаевіч працаваў у Слуцкай жаночай гімназіі, займаў пасаду пісара і рахункавода. Вядома, што бацька вылісаў газету «Наша Ніва», дзякуючы гэтаму выданню яго сын і пазнаёміўся з беларускім друкаваным словам.

У 14-гадовым узросце Лявон ужо вучыўся ў Слуцкай (беларускай) земскай гімназіі, якая была ўтворана ў ліпені 1917 года па ініцыятыве камісара Слуцкага павета пры Часовым расійскім урадзе Радаслава Астроўскага (ён жа яе першы дырэктар) і праіснавала да 1920 года. Навучальная праграма будавалася на аснове прадметаў, якія выкладаліся ў дарэвалюцыйных расійскіх гімназіях. Дарэчы, у мясцовай мужчынскай гімназіі Слуцка да рэвалюцыйных падзей 1917 года выкладаліся нямецкая і французская мовы. Большасць навук гімназісты Слуцкай беларускай гімназіі вывучалі на рускай мове, выключэнне складалі новыя дысцыпліны на роднай мове — беларуская мова (абавязковы прадмет), гісторыя і геаграфія Беларусі (факультатыўна).

Пры гімназіі вучні Янка Ракуцка, Сяргей Бусел і іншыя стварылі летам 1917 года беларускую маладзёжную арганізацыю «Папараць-Кветка». У яе рабоце прымалі ўдзел Р. Астроўскі, С. Петрашкевіч, А. Бараноўскі, Ф. Шантыр,

П. Жаўрыд, М. Асвятціцкі, У. Галубок і іншыя беларускія дзеячы. Арганізацыя складалася з тэатральнай, культурна-асветнай, літаратурна-драматычнай, харовай секцый. У час польскай акупацыі (1919–1920 гг.) гурток пашырыў сваю дзейнасць на ўвесь Слуцкі павет, выдаваў часопіс «Наша Каляіна», які стаяў на пазіцыях беларускіх эсэраў.

Лявон Рыдлеўскі з зямлячкамі

Актывісты гуртка ўдзельнічалі ў антыпольскім падпольным і партызанскім руху. Некаторыя гімназісты, у тым ліку і Лявон Рыдлеўскі, прымалі ўдзел у Слуцкім паўстанні 1920 года.

З 1921 года Лявон Рыдлеўскі — у Вільні. Вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі, закончыў там сярэднюю адукацыю. Атрымаў матуру (экзамены для выпускнікоў гімназіі, якія служылі пропускам у вышэйшую адукацыю) у 1923 годзе і па рэкамендацыі свайго былога камандзіра А. Сокал-Кутылоўскага паехаў у Прагу на дыплом аб вышэйшай адукацыі. У 1928 годзе скончыў аграімічны факультэт Політэхнічнага ўніверсітэта па спецыяльнасці «інжынер аграімічных навук». На эканамічным факультэце той жа вучыўся на працягу года вывучаў сельскагаспадарчую эканомію. У 1929 годзе эміграваў у Францыю, дзе займаўся арганізацыяй эмігранцкіх асяродкаў ў Верпелі, Парыжы. У гады Другой сусветнай вайны Лявон Рыдлеўскі стаў удзельнікам французскага Супраціўлення, ваяваў на поўдні Францыі.

Пасля вайны Рыдлеўскі працягваў актыўную грамадскую дзейнасць, займаўся навукай. У 1945–1947 гадах выпускаў разам са сваімі аднадумцамі газету «Беларускія навіны», усяго выйшла 8 нумароў. Газета друкавалася кірыліцай у яе версіі да 1933 года, рэдакцыя размя-

шчалася ў невяліччай кватэры на вуліцы Грав'е, 65. Меркавалася, што газета будзе выходзіць адзін раз на месяц, але з такой перыядычнасцю выйшлі толькі № 1–3 газеты. У красавіку 1946 года выйшаў аб'яднаны выпуск (№ 3–4) за сакавік — красавік. Чарговы № 1 (6) «Беларускіх навін» з-за фінансавых праблем выйшаў у студзені наступнага 1947 года на васьмі

шмат месца на старонках газеты займалі гістарычныя матэрыялы, большасць якіх складалася з нарысаў пра пэўных асоб. У № 1 (Беларускія навіны, 1945, 25 снеж.) быў надрукаваны нарыс пра ксяндза Вінцэнта Гадлеўскага, які ў час Другой сусветнай вайны арганізаваў падпольную дзейнасць Беларускай нацыянальнай партыі, што супрацьстаяла фашызму. У № 2 (Беларускія навіны, 1946, 24 лют.) на першай старонцы змяшчаўся матэрыял да 350-х угодкаў Берасцейскай уніі. У гэтым жа нумары надрукаваны нарыс пра Алаізу Пашкевіч — «паэтку, змагарку, піанэрку беларускіх жанчын». Практычна ў кожным нумары газеты друкаваліся аналітычныя артыкулы.

«Беларускія навіны» друкавалі і творы літаратараў. Сярод аўтараў былі як вядомыя паэты, так і малавядомыя. Некаторыя вершы ўвогуле не мелі подпісу. Захавалася не вельмі шмат звестак пра тых, хто пастаянна працаваў у рэдакцыі, рыхтаваў артыкулы да друку. Асобныя матэрыялы былі падпісаныя псеўданімамі ці крыптонімамі: М. Люціч, Прысутны, Ст. Эм., А.К., М.Л., Л. Чыркі, В.К., М. Лют., В. Скопаўка. Выключэннем з'яўляюцца публікацыі Міколы Абрамчыка і Лявона Рыдлеўскага, які падпісаў сваім прозвішчам рэдактарскія матэрыялы.

На старонках газеты часта выходзілі матэрыялы і пра падзеі ў БССР, у асноўным інфармацыйныя паведамленні: удзел Беларусі ў Кангрэсе саюзных Дзяржаў, стан эканомікі БССР і інш. У № 2 (7) ад 25 сакавіка 1947 года цэлая паласа была прысвечана ацэнцы рашэння Кангрэса аб перадачы Беларускай вобласці ў склад Польшчы. Аўтар заўважыў, што калі вызначаць межы ў адпаведнасці з унёскам народаў Еўропы ў перамогу над Германіяй, то Беларусь магла б, як мінімум,

атрымаць былія ўсходнепрускай землі. Але такога, каб ад яе яшчэ адрэзалі, ніхто чакаць не мог. У гэтым абвінавачваўся, у першую чаргу, беларускі ўрад, які не паспрачаўся з такім несправядлівым рашэннем, а таксама Масква, якая не ўлічвала этнаграфічных межаў Беларусі.

У сярэдзіне 1947 года газета «Беларускія навіны» спыніла свой выхад. У 1948 годзе Лявон Рыдлеўскі выдаў у Парыжы інфармацыйную кнігу пра Беларусь на французскай мове пад назвай «BIELORUSSIE. Aperçu sommaire de l'histoire de la Nation bielorussienne et du mouvement de Liberation Nationale parlant. Dip. L. Rydlevskiy, ancien combattant volontaire de l'armee bielorussienne (1920), de l'armee française (1939)». У лістападзе таго ж года на 1-м сусветным з'ездзе беларускай эміграцыі ён выбраны старшынёй «Сусветнага аб'яднання беларускай эміграцыі». Калі ў 1951 годзе ўтварыўся Беларускі Інстытут навукі і мастацтва (БІНІМ), Лявон Рыдлеўскі стаў яго сбрам, дапамог гэтай навуковай арганізацыі здабыць важныя дакументы архіўнага характару.

З-за пагаршэння здароўя па запрашэнні беларускага каталіцкага святара Чэслава Сіповіча ўлетку 1953 года Лявон Рыдлеўскі пераехаў жыць у Лондан, дзе склаў бібліяграфію беларускіх бібліятэкі Брытанскага музея, іншых бібліятэк Лондана. Не завяршыў працу з-за цяжкай хваробы і памёр ад раку 24 кастрычніка 1953 года ў адным са шпіталаў сталіцы Вялікабрытаніі на 51-м годзе жыцця.

Газета «Беларускія навіны» (№ 1, 25 снежня 1945 — № 3 (8), 25 чэрвеня 1947 г.), якую рэдагаваў Лявон Рыдлеўскі, задала тон астатняй эмігранцкай прэсе. У той час, калі выдавецкая справа ў лагерах ДР была пад забаронай, «Беларускія навіны» былі галоўным беларускім перыядычным выданнем на эміграцыі. На яго старонках змяшчалася інфармацыя аб пачатку выдання іншых газет і часопісаў беларускай дыяспары ў замежжы. Ужо 31 кастрычніка 1947 года ў ФРГ стала выходзіць штотыднёвая газета «Бацькаўшчына», якая замяніла «Беларускія навіны». Праз тры гады (у 1950 г.) на змену «Бацькаўшчыне» прыйшоў «Беларус» (ЗША). Але і другая, і трэцяя газеты абапіраліся на здабыткі першага выдання пасляваеннай хвалі эміграцыі — «Беларускіх навін».

Пётр Дарашчонок,

дацэнт кафедры медыялогіі факультэта журналістыкі БДУ, кандыдат філалагічных навук

Будынак Віленскай беларускай гімназіі, у якой вучыўся Лявон Рыдлеўскі

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Прайсці праз вайну — і застацца чалавекам

Усё жыццё мінскі педагог Святлана Янушкевіч старалася быць падобнай да бацькі-афіцэра, які загінуў пад Гродна ў першыя дні вайны. Асірацела дзяўчынка ў два з паловай гады...

Неабходная прадмова

Нашы сталыя чытачы згадаюць Святлану Янушкевіч: як настаўніцу беларускі з Эстоніі, таксама педагога Ніны Пээрны (родам са Жлобіна, у дзявоцтве — Сухарук). Памятаеце тэкст “Настаўніца як родная матуля”? Ён выйшаў з падзагалюкам “Удзячная вучаніца Ніна Пээрна выдала ў Эстоніі кнігу вершаў “Жизненные перекрестки”, на вокладцы якой пазначана суаўтаркай і яе любімая настаўніца з Мінска Святлана Янушкевіч” (ГР, 1.02.2018). Душэўная тэма, цікавая гісторыя пра тое, як сталі роднымі чужыя людзі. Не могуць нас не радаваць прыклады людской прыязнасці, роднасці духоўнай: “У свеце, завірусаваным злосцю, нянавісцю, пячорным “бабствам”-пляткарствам ды цынчным “мужланствам”, непаразуменнямі нават між людзьмі крэўнымі, гэта — як прарыў у новую рэальнасць. І надзея, што Любоў калі-небудзь і там пераможа, дзе пакуль правяць балы (шабаш) зусім іншыя багі”.

У гэтым пададзены здымак, на якім Святлана Янушкевіч з яе былымі вучаніцамі. Прыводзяцца словы Ніны Пээрны: “Вельмі рада, што ўдалося мне выдаць нашу агульную са Святланай Аляксееўнай кнігу вершаў. Гэта вельмі дарагі для мяне чалавек, мы з ёй — як мама й дачка. Ёсць яшчэ ў яе блізкія вучаніцы, дык мы яе ўсе мамачкай заведем. А калі мая родная мама памерла, то сустракаем часта, разоў па шэсць на год. Як толькі я ў Мінску, то й Святлану Аляксееўну праведваю”. Яна “прыняла пад крыльца” 14-гадовых дзяўчатак у Мінскім педвучылішчы ў 1 Б групе, і больш блізкага чалавека для іх на свеце ў той час не было: “Мы ж усе прыехалі вучыцца, пакінуўшы родныя дамы”. Потым праляцелі чатыры гады вучобы, аднак душэўны стасункі настаўніцы з вучаніцамі засталіся на ўсё жыццё: “Дарозе да сваёй роднай настаўніцы мы не даем зарасці травой, з горыччу й радасцямі спяшаемся да яе. Бо яе жыццё — гэта мы, яе вучаніцы”. Заканчваўся артыкул спадзяваннем, “што гэтыя людзі, як і сама кніга вершаў “Жизненные перекрестки”, стануць прыкладам для іншых: як ісці па жыцці, як жыць, каб сустракаліся нам на жыццёвых дарогах прыгожыя, таленавітыя, а галоўнае — родныя па духу людзі”.

Эх, а рэдка сустракаюцца... І такі зварот да ранейшай публі-

кацыі важны, каб падкрэсліць: Святлана Янушкевіч зберагла жывою, чуліваю, чалавечнаю душу сваю ў вельмі складаных жыццёвых абставінах. Як ваенных, так і пасляваенных. Якія мне, прызнацца, пазней адкрыліся. Год таму, пасля публікацыі, Святлана Аляксееўна пазваніла ў рэдакцыю. Прадставілася. Далікатна папрасіла прабачэння, што адрывае ад спраў.

Маленькая Святлана Янушкевіч з маці

І ўрэшце зачытала сваю споведзь пра вайну, якую я запісаў на дыктафон. Яе словы былі: “Можа каму спатрэбіцца”. Мы сустракаліся ўпершыню сёлета. Святлана Аляксееўна прыехала з сямейнымі фотаздымкамі са Стаек, з мінскага прадмесця, і мы гаварылі “за жыццё”. У прыватнасці, я даведаўся, што закончыла яна дзесяцігодку ў Быхаве (1956), Педінстытут у Мінску (факультэт дашкольнай педагогікі й псіхалогіі), працавала ў дзіцячым садзе выхавальніцай-метадысткай. Потым доўгі час выкладала ў Мінскім педвучылішчы № 1 (яно было ў Чыжоўцы).

Светлы чалавек, вялікая душа. Падаем яе споведзь у трохі падкарочаным выглядзе.

“... З’явіліся на скронях у мяне сівыя валасы”

Я, Зрачава Святлана Аляксееўна, у замужжы Янушкевіч, нарадзілася ў студзені 1939 года. Цяпер лічуся дзіцем вайны. Што гэта значыць? Звернемся да псіхалогіі. Маленькія дзеці да пэўнага моманту не адзяляюць сябе ад навакольных блізкіх людзей. У іх няма асабістай памяці. Кожны чалавек пачынае памятаць сябе з нейкай пэўнай падзеі, часцей за ўсё — прыемнай, цікавай. А я — дзіця вайны, і маё першае й моцнае ўражанне — пра вайну. Пра тое, як нас з мамай фашысты збіраліся расстраляць альбо спаліць.

Мой тата, Зрачаў Аляксей Міхайлавіч, 1912 года нара-

джэння, быў родам з Горкаўскай вобласці, кадравы ваенны, афіцэр. Загінуў у чэрвені 41-га ў раёне Гродна. Перад вайной вучыўся ў Маскве: у Вышэйшай ваеннай акадэміі. Быў рэдактарам газеты 33-й стралковай дывізіі, а прыняў апошні бой батальённым камісарам. Мая мама, Зрачава Марыя Фёдаруна (у дзявоцтве Маціеўская) у часе вайны жыла са мной у Быхаве. Была сувязной 435-га партызанскага атрада 11-й Быхаўскай партызанскай брыгады. Трымала сувязь з палонным урачом Быхаўскага лагера

Вось з тых страшных падзей я пачала памятаць сябе як асобны чалавек, як асоба.

Памятаю, як частку людзей заганалі па дарозе ў вялікую пуню — пэўна, калгасную. Пуню зачынілі, а фашысты з паходнямі падышлі да вуглоў: запалілі. Тыя людзі, што засталіся звонку, стаялі й глядзелі. Памятаю, калі абвалілася страху пуні, мама спытала: ці не цяплей мне?.. Тады быў дзень восеньскага свята Пакровы. І было ўжо вельмі халдна. Мяне мама паспела апрадуць, калі нас выганялі немцы з хаты. А сама была апрадана

дакладам, а немец-шафёр трохі адышоў ад машыны. І мама рашылася бегчы. Клікала з сабой жанчыну, але тая не змагла — бо тры дні таму нарадзіла дзіця.

Мама вылучыла момант і шмыгнула са мной — так яна потым казала — у разваліны, руіны. Той жанчыны прозвішча я не памятаю. Яна была жонкай партызана, і яе расстралялі прама там з дзіцем. І закапалі ў роў. Маці той жанчыны потым, казалі, знайшла ў пяску шапачку дзіцяці. Розум у яе не вытрымаў гора, і яна павесілася.

Вось такія мае першыя ўражанні пра вайну. Я згодна з людзьмі, якія часта кажуць: усё можна вытрымаць — толькі б не было вайны. Тым, хто сам перажыў такое гора, варта верыць.

Усё жыццё я старалася быць падобнай на бацьку. Калі ўва мне ёсць нешта добрае — гэта дзякуючы яму. І маме, якая вучыла мяне жыць і працаваць сумленна. І, вядома ж, дзякуючы бабулі маёй, Маціеўскай Ганне Яўменаўне — яны з дэдама Фёдарам доўга жылі ў вёсцы Глухі (побач пасёлак Ямішча), і мая мама родам адтуль.

Святлан Янушкевіч сярод сябровак у маладосці (першы рад у цэнтры)

ў лёгкае шэрае летняе паліто, у боты на босую нагу, і без хусткі.

Потым нас паганалі далей. Прыганалі да хаты, у якой размяшчалася палявая жандармерыя. Там гітлераўцы й паліцаі чынілі суд. Памятаю неабгароджаны двор, людзей з нейкімі клункамі, лятае курыны пух, плач і крыкі людзей. Я таксама там плакала й крычала. Памятаю словы: “Бабачка, міленькая, ты нават не даведаешся, дзе наша магілка”. Пазней мама казала, што тады я сарвала голас і з’явіліся на скронях у мяне сівыя валасы.

Яшчэ памятаю, як расстрэльвалі хлопца-падлетка. Ён стаяў у шэрай кухайцы, на фоне шэрай сцяны. Мама закрывала мне вочы, загадаўшы не глядзець — а я ўсё роўна глядзела. Памятаю немца ў чорнай форме і ў чорных бутэльках ботах. Былі й іншыя. Мама стала праціць, каб яе адпусцілі. Казала, што яна не мясцовая, прыйшла з Быхава ў вёску мяняць рэчы на хлеб. Ёй не верылі, а між сабою гаварылі, што гэта партызанка, што яна прынесла пошту партызанам. На той час мама ўжо разбірала трохі нямецкую мову, і запярэчыла ім панамяцку. Не падумаўшы, назвала настаўніцай, калі запыталі, адкуль ведае мову. А немцы ж асабліва не любілі й пераследавалі настаўнікаў. І таму вырашылі маму разам з іншай жанчынай з дзіцем везці ў Быхаў, у камендатуру. Прывезлі. Камендатура тады была на тэрыторыі разбамбаванага ацэтонавага завода. Там немец-суправаджалы сышоў з

Пасляслоўе

Часам “жыццёвыя абставіны” ў нашым свеце выкарыстоўваюцца як своеасаблівы “фігавы лісток”. Бессардэчны й жорсткі можа ў парыве шчырасці прызнацца: “Бацькі мне ў дзяцінстве цяпла й любові не дадалі... Тата маму кінуў...”. Ці яшчэ: “Мяне ў дзяцінстве ў класе хлопчыкі крыўдзілі...”. Гульгаваты паскардзіцца, што яго да працы не прывучылі. Скупы — што “ў беднасці вырас”, заядлы курьльчык ці п’яніца — “бо тата курыў і піў”, зацыклены песіміст — “бо жыццё такое”... Імя такім, хто ніяк не можа зразумець, дзела чаго прыйшоў у гэты свет, — легіён! Па “нотах жыццёвых абставінаў” многія, на жаль, спрабуюць іграць мелодыі свайго жыцця. Выпрошваючы ў тых, хто побач, спачування, разумення, нават любові...

І якраз на фоне такіх “ружовых нюняў” жыццёвых досвед дзяцей вайны для нас найкаштоўны. Бо ён — пра тое, як пасівеўшы ў малалецтве, чалавек не зацкіліўся ў сваіх страхах, болях, крыўдах і комплексах. Хто не растрос, не згубіў на жыццёвай дарозе дабрыву й міласэрнасць, чулае сэрца. І большасць з нас у праўдзе пра вайну шукае не жахі, а каштоўны досвед таго, як нават прайшоўшы праз вар’яцтва вайны звычайным людзям, зусім не героям удаецца выжыць, выстаяць і — галоўнае — застацца чалавекам.

Іван Ждановіч.

Фота з асабістага архіва Святланы Янушкевіч.

Адрадзіўся — і ў бой!

75 гадоў таму быў адноўлены часопіс “Беларусь”. Усе ягоныя старонкі сталі магутнай ідэалагічнай зброяй у змаганні з нямецка-фашысцкімі акупантамі, барацьбе за поўнае вызваленне Бацькаўшчыны ад ворагаў.

Мы ўжо расказвалі, што на пачатку мая ў мінскім Прэс-цэнтры Дома прэсы прайшла прэзентацыя часопіса “Беларусь. Belarus” і газеты “Голас Радзімы” ў абноўленым, 8-старонкавым фармаце. (Гл.: “Да штыка прыраўнялі... часопіс” — ГР, 16.05.2019). Рэдакцыя выданняў працуюць сёння ў творчым тандэме, і амаль год, з ліпеня 2018-га, — пад дахам Выдавецкага дома “Звязда” (на 9-м паверсе Дома прэсы па вул. Багдана Хмяльніцкага, 10а). Выданы прадстаўлены й на інтэрнэт-партале ВД “Звязда” ў ліку іншых 11-ці — іх можна чытаць па ўсім свеце.

Адной з важных нагодаў для прэзентацыі стаў юбілей: 75 гадоў таму, у студзені 1944-га, быў адноўлены выхад часопіса “Беларусь”. Заснаваны ў 1930 годзе пад назвай “Чырвоная Беларусь”, ды ў сілу гістарычных абставін у 1933-м выданне часопіса перапынялася. Цікава, якім быў той, “ваенны”, часопіс-штык? Першы нумар выдання за 1944 год зберагаецца ў Нацыянальнай бібліятэцы, і да згаданай прэс-канферэнцыі ён быў перададзены ў рэдакцыю часопіса “Беларусь. Belarus” пры пасрэдніцтве намесніка дырэктара НББ Алеся Сушы. Гэта фотаздымкі ўсё 48 старонак нумара. Цяпер часопіс выдаецца як у беларускамоўнай версіі, так і па-англійску ды па-кітайску. Распаўсюджваецца ў розных краінах, ёсць беларускамоўны варыянт на партале ВД “Звязда” <http://zviazda.by/be/edition/belarusbelarus>, англамоўная версія — па адрасе <https://issuu.com/belarus.mag>

Нагадаем важныя дэталі з гісторыі часопіса, заснаванага ў 1930 годзе. Першым яго рэдактарам (1930–1932) быў пісьменнік Міхась Чарот. Грунтоўны агляд даваенных нумароў ёсць у тэксе “Рэабілітацыя “Чырвонай Беларусі” (“Беларусь”, № 1 (812), 2000) — нумар прывячаўся 70-годдзю выдання. Цытуем: “Тады часопіс не судзілі. У 33-м яго папросту закрылі, спаслаўшыся на нястачу паперы ў краіне. А з студзеня 44-га ён выйшаў пад новай назвай “Беларусь” — з новым адказным рэдактарам Львеем Гурскім і новай нумарацыяй. Як быццам да вайны часопіса й не было”.

Можна зразумець “забыліваць” адноўленцаў выдання так: не хацелі ў ваенны час варушыць старое-мінулае. А ўзнаўленне часопіса ў час вайны было дзеяй ваенна-стратэгічнага парадку. Ідэалагічнай зброяй у барацьбе з гітлераўскімі захопнікамі. Яшчэ важны момант: якраз у цяжкую ваенную часіну ўлады знайшлі магчымасць (і паперу) кансалідаваць праз часопіс творчыя сілы, беларускіх пісьменнікаў на барацьбу з ворагам. Улічваючы, што ніводная капейка не трацілася марна — усё для Перамогі! — у тую пару (1943–

44 гады), можна меркаваць: раённе было як стратэгічна, так і тактычна вывераным. Па-першае, часопіс, па ўсёй бачнасці, прадвызначаўся для тых, хто вызваляў Беларусь. Па-другое, і жыхароў акупаванай тэрыторыі (а яны ж больш за два гады былі пад уздзеяннем варажой ідэалогіі, прапаганды) трэба было вяртаць, як тады казалі, у сям’ю савецкіх народаў.

Каштоўнае сведчанне пра ўмовы, у якіх зачыналася новае жыццё часопіса, пад загалоўкам «Як адраджалася “Беларусь”» пакінуў Максім Лужанін (“Беларусь”, № 1, 2000). Пісьменнік апісвае, як на пачатку 43-га ён у Маскве “чакаў новага прызначэння пасля Сталінаграда і меў магчымасць вярнуць радасць яднання са старымі сябрамі”. Зносіны ж тыя адбываліся пераважна ў сталічнай гасцініцы “Москва”, якая пераўтварылася ў своеасаблівы беларускі цэнтр. «Часцей за ўсё гутарылі з Кузьмой Чорным па-зямляцку — абодва случакі, і Пятром Глебкам — таварышам па вучобе. Былі яшчэ ў Маскве Кандрат Крапіва і Міхась Лынькоў. Сумесныя вечары нашы былі поўныя ўспамінаў аб радзіме, аб сустрэчы з ёй: што там засталося, як жывецца-вядзецца. Вера ў зварот была непахісная, планаў на будучыню — мноства.

Клопат пра будучыню рэспублікі няспынна паджыўляў П. К. Панамарэнка. Першы сакратар ЦК КПБ, начальнік Цэнтральнага партызанскага штаба, ён пільна дбаў аб развіцці культуры, аб дапамозе ёй, нават аб кожным з яе стваральнікаў пасобку. Адночы пасля прыёму ў яго мае таварышы вярнуліся, што называецца, пры пасадах: Льва Гурскі — рэдактарам часопіса “Беларусь”, які павінен быў пачаць новае жыццё: у 1933 быў спынены выхад часопіса “Чырвоная Беларусь”. А Пятру Глебку было даручана разгортваць выдавецкую справу, ён стаў галоўным рэдактарам выдавецтва “Беларусь”».

Далей Максім Лужанін згадвае, што жылі Гурскі з Глебкам у той час у пакойчыку гасцініцы “Якорь”, каля Беларускага вакзала. “Можна сказаць, што ў тым пакойчыку адбываліся пашыраныя пасаджэнні рэдкалегіі адноўленай “Беларусі”. Стараанна выбіраўся фармат, сталае аздабленне вокладкі, падбіраўся ілюстрацыйны матэрыял. А галоўнае — змест! Часопіс з першага нумара павінен быў зацікавіць чытача. Такім чынам, змест нумара некалькі разоў “ператрасаўся”. Удакладняўся, пашыраўся. У мяне доўгі час захоўваўся гэты

першы нумар, пакуль не трапіў на вока вельмі зайдламу букністу. Не помню, ці трапілі мае радкі ў той першы нумар, але цвёрда ведаю: Гурскі, гаспадар запаслівы, забраў у мяне ўсё, што было напісана. Каб партфель паўнейшы быў, сказаў ён”.

Гартаем першы нумар часопіса “Беларусь” за 1944 год —

Адзін са здымкаў у першым ваенным нумары часопіса з надпісам “Привет родной Красной Армии!”

радкоў Максіма Лужаніна там не знаходзім. І ўвогуле “двухмесячныі общественно-политический и литературный журнал” з дэвізам “Смерть немецким захватчикам!” на першай старонцы выдаваўся па-руску. Нават змешчаныя ў 1-м нумары вершы Петруся Броўкі, Якуба Коласа, Пімена Панчанкі, Пятра Глебкі, Максіма Танка, Піліпа Пестрака, Аркадзя Куляшова, байка Кандрата Крапівы “Янка и Карл” пададзены ў перакладах на рускую мову. Толькі загаловак “перадавога” рэдакцыйнага артыкула пададзены па-беларуску: “День добры, Беларуская зямля!”. Калі ён пісаўся — вынікае з пераліку: “Уже освобождены белорусские города — Гомель, Климовичи, Кричев, Чериков, Мстиславль, Но-

во-Белица, Добруш, Хотимск, Реница, Пропойск, Журавичи и др. Близок день полного очищения нашей родны от поганых чужеземцев”.

Доўга й пасля вайны давялося чакаць, пакуль была ўзноўлена повязь часопісаў “Чырвоная Беларусь” і “Беларусь”. Першы публічны акт “рэабілітацыі” “Чырвонай Беларусі” быў учынены ў 1982 годзе: намаганнімі галоўнага рэдактара часопіса “Беларусь” Аляксандра Шабаліна (узначальваў яго больш за 30 гадоў!) у 9-м нумары ў выходных звестках замест радка “заснаваны ў 1944 годзе” з’явілася “заснаваны ў 1930 годзе”. Менавіта ў 1982-м на падставе матэрыялаў і дакументаў, якія тычацца гісторыі часопіса, была прынята й пастанова ЦК КПБ (“Беларусь”, 1982, № 9) аб устаўленні пачатку выдання часопіса — з часу выхаду першага нумара часопіса “Чырвоная Беларусь”: са студзеня 1930 года. І толькі калі выданне адзначала 70-годдзе, да агульнай нумарацыі часопіса былі дададзены яго даваенныя 79 нумароў.

Прыгледзімся: чым быў адметны той, першы нумар часопіса “Беларусь” за 1944 год?

На першай старонцы вокладкі — партрэт у паўпрофіль генералісімуса Іосіфа Сталіна: у фуражцы, шынялі. Ніжэй — назва выдання. Праўда, літары Б і Ъ, пэўна, у працэсе брашуроўкі былі абрэзаны. Пад словам “Беларусь” ідзе невялічкая палоска сціплага арнаменту, нумар пазначаны рымскай лічбай I, трохі ніжэй — год 1944 і пяцікутная зорка, таксама ў проценькім кветкавым арнаменце.

Калі першая тэма нумара — вызваленне ўсходніх раёнаў Беларусі, то другая — “25 лет БССР”. Юбілей быў 1 студзеня 1944 года. Артыкул пад такой назвай падае “Т. Горбунов Секретарь ЦК КП (б) Б”. У ім — апісанне даваенных поспехаў Беларусі на шляху саб’ю-

даўніцтва, а таксама гора й разбураўняў, якія прынеслі ворагі. Ухваляецца масавы партызанскі рух, што разгарнуўся ў Беларусі, называюцца прозвішчы Герояў Савецкага Саюза родам з той зямлі, якую вызваляюць ад ворага прадстаўнікі розных народаў СССР. І ўжо “заря освобождения занялась над многострадальной Белоруссией”. А ў тэксце “В борьбе за независимость” Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Нічыпара Наталевіча знаходзім: “Белоруссия оккупирована, но не покорена, она живет и борется. Белорусы не оказались той “глиной”, из которой гитлеровские горе-горшечники собирались лепить “горшки” для арийских людоедов. Наоборот, белорусы оказались тверже гранита, инициативными и способными мастерами в той же глине, которой, кстати сказать, в Белоруссии очень много, укладывать немецких разбойников сотнями тысяч”. Сцвярджаецца, што партызанскі рух стаў грознай сілай для нямецкіх акупантаў: “Сейчас на территории Белоруссии действуют сотни партизанских отрядов и бригад, объединяющие свыше 100 тысяч партизан”. Прыводзіцца лічба: друкарскім спосабам у тыле ворага выпускаецца 73 газеты, а лістоўкі — кожным партызанскім атрадам. Падаецца вялікі пералік партызанскіх спраў, якія сведчаць пра шырокі размах партызанскай барацьбы.

Намеснік старшыні СНК БССР Іван Крупеня ў артыкуле дзеліцца ўражаннямі ад таго, што побачыў на вызваленых тэрыторыях Беларусі — у Крычаўскім, Хоцімскім, Мсціслаўскім, Клімавіцкім раёнах. А галоўны герой апавядання Міхась Лынькоў “Астап” (яно было напісана, цяпер ведаем, у 1943 годзе) вяртаецца зімой з лесу на месца спаленай карнікамі роднай вёскі, у агні якой згарэлі нявестка з двума ўнукамі, ды ўсё думае думу: “как найти меру святой человеческой мести”. І калі ў вёску ў той жа дзень прыходзяць пад выглядам беглых савецкіх ваеннапалонных ворагі, выпытваюць дарогу да партызан, то стары ляснік Астап робіць свой выбар і заводзіць “няпрошаных гасцей” у непраходны заснежаны забалочаны лес. Там і гіне разам з імі. Апаўданае стала шырокавядомым, класічным, з пасляваеннага часу вивучаецца ў беларускіх школах. А гэта была пэўна ж, першапублікацыя: на пачатку 1944-га.

Усе тэксты, фотаздымкі, змешчаныя ў 1-м нумары часопіса “Беларусь” — гэта заклік да барацьбы з ворагам, заклік набліжаць усімі супольнымі сіламі Дзень вызвалення Беларусі, Дзень Перамогі.

Іван Ждановіч

Часопіс “Беларусь. Belarus” сёння

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Але, як расказвалі яму бабулькі ў экспедыцыях, на кожнае вяселле ліхадзей знойдзецца, кожнае вяселле ліхадзей развесці можа. Што робіць? Бярэ волас удавы, волас удаўца, гуляшчай дзеўкі, звяжа ўсё ў месца, занясе ў балота і скажа: “Поп салучыў, а я разлучу. Поп з крастом, а я з хвастом” — і ўсё, няма вяселле. А то бывае яшчэ возьме гарохавы стручок, у якім дзевяць гарошын, тайна падкладае яго ў воз і гаворыць: “Дзевяць гарошын, дзевятая — нявеста, не троньце, коні, ваза з месца”. І коні стаяць, і аглоблі ламаюць. Праўда, колькі яны са студэнтамі ні шукалі, такі гарохавы стручок не знайшлі. Відаць, тут слова працуе.

“Унучок, не бойся, слухай, зараз навучу цябе замове, яна вельмі дапамагае, — гаварыла яму адна бабулька. — “Ой, варогі, варогі, да не пераходзьце дарогі, хай прыйдзе сам Госпадзь Бог, і з Юр’ем, і з Міколай, і з шчасцем, і з доляй. Ой, варогі, варогі, да не пераходзьце дарогі”.

Ясна, што калі з’явіліся музычныя інструменты, то з імі пачалі выкарыстоўваць акампанемент тых песень, якія звязаны з абрадамі, напрыклад, з вяселлем. Звярталіся так: “О святы Кузьма-Дзям’ян, скуй нам свадзёбку вечную, даўгавечную, ветры веюць не развеюць, дажджы мочуць не размочуць, сонца сушыць не рассушыць, а людзі судзяць не рассудзяць”. Звярталіся і да бацькоў, і да Рода: “Ой, Родзе, Родзе, Родзе багаты, вы вярніце дзіцятка маё дахаты”.

У свой час адна з першых экспедыцый Івана Кірчука была ў Любанскі раён, вёску Сарачы, дзе Пелагея Міхайлаўна Шмялёва заспявала яму а дзясятка гадзіне раніцы і ў час ночы скончыла свае песні. Вельмі здзівіла яго, калі сказала ў канцы, што гэта песні не яе, а яе маці.

Быў ён знаёмы і з Генадзем Цітовічам, беларускім музыказнаўцам, этнографам і харавым дырыгентам. Прышоў да таго папрасіць запісаных песень. Адна з іх называлася “Ой, бору мой”. Гэта была якраз тая песенка, якая знаходзілася ў зборніку Цітовіча.

У культасветвучылішчы Іван Кірчук працаваў 14 гадоў, 19 гадоў — у Беларускай дзяржаўным педагогічным універсітэце ім. Максіма Танка, дзе выкладаў абрады і фальклор, і таму ведае, каб трохі пазнаёміцца са старадаўнімі спевамі, 3–4 гады хапае. Каб вывучыць складаную палескую песню на галасы, трэба год аддаць.

У 1988 годзе Іван Іванавіч запісаў гурт “Плытагон” з Салігорскага раёна, і толькі праз 30 гадоў, у 2018-м, выйшаў дыск “Мужчынскія старадаўнія спевы”. “Да гэтага часу ніхто не чуў і не выкладаў. Можна таму сёння мужчыны, якія спяваюць фальклорныя песні, часам выконваюць іх у жаночай манеры, бо іншай не ведаюць. Раней, дарэчы, спевы былі выключна мужчынскія, але з цягам часу жанчыны нас з гэтай справы выцеснілі”, — растлумачыў фальклорыст.

Паяском сябе закрыла...

“Мая бабуля Кацярына, якая пражыла 96 гадоў, з-пад Гародні, — падзяліўся Іван Кірчук, — пакінула два вясельныя паясы, мужчынскі і жаночы. Распавядала мне, што кожная дзяўчына, якая збіралася замуж, павінна была мець такіх паясоў пад 50. Я думаў, нашто іх 50? Сябе і мужыку — дый хопіць! А яна казала так: прыехаў ты, напрыклад, у чужую вёсачку, пайшоў да калодзежа, завязаў паясочак на ім, пайшоў даць кароўку — завязаў ёй на рог, прышоў у хату, свякрухі няма — за печку закінуў, таксама тут гаспадыня будзе.

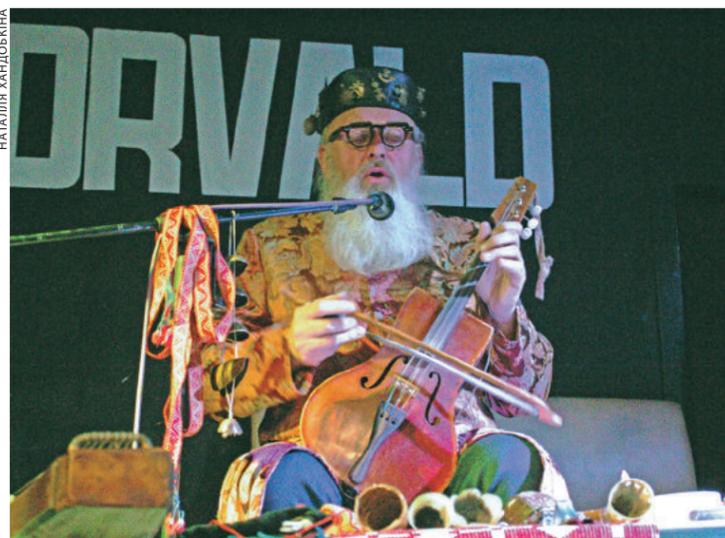
каравай павінна была рашчыняць хросная маці, яна павінна быць замужам і з дзеткамі. Хворая жанчына не павінна была і падыходзіць да каравай. Цёткі, якія дапамагалі старшай каравайніцы, павінны зноў жа быць замужнімі, з дзецьмі. Лічылася, што толькі так перадаецца родавая сіла. Мясілі па сонцы, таму што калі мы ідзем па сонцы, то раздаем шчасце і дабро. А вось ведзьміна кола ў іншы бок ідзе.

Мясілі далонямі, каб нашы маладыя не біліся, адзін аднаго кахалі. Мала сыпалі солі: лічылася, што будучы плакаць. Больш дадавалі мёду ці цукру, каб ім салодкае жыццё было. Калі каравай вырастаў больш

Злева направа: Юры Паўлоўскі (ударныя), Іван Кірчук (вакал), Юры Дзмітрыеў (струнныя)

Песні-абярэгі

Іван Кірчук выступае перад аматарамі народнай песні

Яна расказвала, што кожнай сяброўцы зноў-такі даеш паясок. Калі хто ёсць замужам, адкрыйце фотаальбомы і паглядзіце на крывыя ўсмешкі сваіх сябровак, бо ў кожнай ёсць зайздасць: ты выходзіш замуж, у цябе хлопец, ён прыгожы, а бацькі падаравалі машыну, хату... Дык вось, маладая ўсім раздала паяскі, каб зноў-такі сяброўкі выйшлі замуж, а сама сябе гэтымі паяскамі закрыла — вось вам і той абярэг, пра які мы з вамі амаль нічога не ведаем”.

Цікава, што зусім нядаўна ў Івана Кірчука была група студэнтаў з Мінскай вобласці. Яны казалі, што ў іх захаваўся такі звычай: калі загароджваюць маладых лаўкай, то не гарэлку ставяць, а адбіваюцца вясельнымі паясамі.

Іван Іванавіч сыграў песню “Эхалі сватове паўз гай зялёны, паўз сад вішнёвы...”. Нельга забывацца, што сваты былі галоўнымі персанажамі на вяселлі, таму што сачылі, як маладыя сядзяць, як хто п’е і есць, каб былі ўсе вясёлымі: смутку не месца было на вяселлі. Па аднаму ніхто ў сваты не хадзіў, гэта было непрыгожа.

...Каравай рашчыніла

Іван Кірчук расказаў і пра вясельны хлеб. Гэта звычай, які пакуль застаўся ў нас, і тут ёсць шмат памылак, на якія ён звярнуў увагу. Справа ў тым, што

ладзя нічога не елі і не пілі за сталом, сядзелі вочкі долу, а перад імі заўсёды ляжаў або адзін відэлец, або адна лыжачка, каб яны кожны са сваім не адышлі ў іншы бок. Кармілі маладых у клеці, каб ніхто не бачыў. Лічылася, што менавіта гэты час вельмі адказны.

Калі Іван Кірчук рабіў віцебскае вяселле, яго зацікавіў момант абразання касы. Лічылася, чым даўжэйшыя валасы, тым лепшая сувязь з родам, таму да нявесты да стала прыходзіў брат, браў драўляны нож і казаў жаніху: “Плаці за касу, або зараз абрэжу”.

У старадаўнія часы не пілі ніякай гарэлкі. На Віцеб-

п’юць, друг друга ніколі ня б’юць. Свіння навадзе парасят, яна іх гадуе сама, а бацька народзіць дзяцей і кідае іх на людзей. Мікіта, не бі ты свіней, бо свінні не хужэ людзей, ёсць бацькі пахужэй свіней, пад старасць шукаюць дзяцель”, — смяяліся бабулькі раінай з п’яніц.

“Наша культура вельмі спеўная: маем 400 вясельных песень, 40 тамоў беларускай народнай творчасці, дзе пяць тамоў толькі пра вяселле — ні адзін народ гэтым не пахваліся! Наш фальклор прабирае і, мне здаецца, лечыць, калі слухаць уважліва. Дарэчы, у Маскве ў адным інстытуце нават за грошы лекуюць людзей, якія слухаюць палескія песні і пішуць водгукі, як гэта ўсё добра”, — упэўнены фальклорыст.

...Іван Кірчук сёння мае два музеі. Адзін — этнаграфічны, улічваючы тры батлейкі, і ўласны музей музычных інструментаў, які знаходзіцца ў Мінску, у Інстытуце культуры. Ёсць у музеі адна акарына, зробленая Любамірам Ёргам, выдатным майстрам, які праславіўся тым, што выносіў на сцяну вялікую рыбу, і ўсе думалі: што ж ён будзе рабіць? А ён зрываў маленькую лускавінку і на ёй граў цэлую мелодыю. Ёсць там і адна дудка, зробленая Аляксандрам Блахіным з Ліды з ножкі стала. Першая дудка, што з’явілася тут, копыльская. Мае Іван Іванавіч і варганы — музычныя інструменты, якія па-беларуску завуцца дрымбамі. Іх знаходзілі ў курганах XVI стагоддзя.

Музей папаўняецца. Маюцца і экзатычныя рэчы: афрыканская джамба, з Малайзіі прывезлі нядаўна бамбукавы ксілафон. Ёсць у калекцыі і музычны інструмент, на якім Іван Кірчук амаль ніколі не іграе. Гэта костка ваўка. Майстар, што зрабіў яе, казаў: “Калі зайграеш — прыйдучь ваўкі”. Музей Івана Іванавіча вандраваў 19 гадоў ад Галанды праз Германію, Польшчу, нарэшце даехаў да Радзімы. Яго гаспадар Іван Кірчук пашкадаваў, што цяпер той не ў Лідзе, дзе нарадзіўся гаспадар, але за 20 кіламетраў ад Ліды, у вёсцы Дворышча. Там млын трохпавярховы, вельмі прыгожы мясіны...

Віталь Шыёнак.

Фота з асабістага архіва Івана Кірчука.

Песні для гасцей у музычным музеі

печкі, ламалі печку. Ён павінен быў быць цэлы, як і жыццё маладых. Дзялілі каравай цікава: падэшка аддавалася музыкантам, сярэдзіна — гасцям, а верх — маладым.

Дарэчы, раней за музыканта, млынара, пастуха і каваля не аддавалі замуж, лічылася, што не вельмі добры шлюб, бо, папершае, увесь час занятая сваёй справай, а па-другое — звязаныя з нячыстай сілай.

“Жаніцьба гарэлкі”, або чыя кароўка малочней

Зараз гаворка пра гарэлку. Бабулі распавядалі Івану Кірчуку, што ў старадаўнія часы ма-

шчыне, напрыклад, “гарэлку жанілі”. З дзвюх вёсак сваякі з боку жаніха і нявесты ў начоўкі злівалі гарэлку, каб паглядзець, “чыя кароўка малочней”. На думку Кірчука, сучасныя беларусы п’юць на вяселлі шмат гарэлкі, бо не ведаюць, якія песні спяваць. Ёсць у ансамбля “Троіца” вельмі жартоўная песня: “Ой, дайце мне, дайце сем чарак гарэлкі”. Ды не проста так: адну чарку дайце, каб я пасмялеў, павесялеў, пахмялеў, пап’янеў, п’яным стаў, паспяваў і паскакаў. На кожную чарачку было заданне. “Мікіта, не бі ты свіней, бо свінні не хужэй людзей, бо свінні гарэлкі ня

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

Беларускія “Верабейкі” ў Клайпедзе

Два дзіцячыя беларускія фальклорныя калектывы “Калыханка” і “Верабейкі” нядаўна наведалі ўзбярэжжа Балтыйскага мора — горад Клайпеду

Дзеці прыехалі з самага цэнтра сухапутнай Беларусі — з Мінскай вобласці. І вядома, іх мара — убачыць мора, паспрабаваць на смак марскую ваду, правярць: ці на самай справе яна салёная? Мора ажыццявілася ў першы ж дзень. Але прыехалі яны не толькі, каб пакупацца.

У Клайпедзе ўжо не адзін год дзейнічае асацыяцыя фальклору “Вечора” пад кіраўніцтвам Марыі Серабраковай, якая арганізуе семінары для ўсіх аматараў этна-фальклору. Семінар “Спадчына маіх продкаў” праходзіў у прагімназіі імя М. Горкага, дырэктар якой — Ірына Наркевічэне. Для ўдзелу ў семінары і прыехалі госці з Беларусі самай вышэйшай кваліфікацыі.

Ларыса Рыжкова кіруе фальклорным ансамблем “Калыханка” ўжо 30 гадоў. Раней яна вяла на тэлебачанні дзіцячую перадачу пад назвай “Калыханка”, а калі праграме спатрэбіліся народныя песні, з экспедыцыяй аб’ездзіла самыя далёкія куткі Беларусі і вырашыла стварыць ансамбль пад такой жа назвай. Яны выпусцілі свой дыск. І аб іх прафесіяналізме кажа той факт, што выступалі на адной сцэне з Вячаславам Бутусавым з “Наутилуса Помпилиуса”.

Ансамбль “Верабейкі” ў Клайпедзе

Сяргей Выскварка — найвядомы збіральнік, даследчык і папулярны беларускі народны танцавальны культурны, этнахарэограф, этнапедагог, мастацкі кіраўнік узорнага фальклорнага танцавальнага калектыву “Верабейкі” Цэнтра культуры горада Любань Мінскай вобласці. “Верабейкі” разам з вакальным ансамблем “Калыханка” добра дапаўнялі адзін аднаго ў часе сумесных выступаў.

Самымі актыўнымі ўдзельнікамі семінара сталі члены беларускай суполкі “Крыніца”. Яны прыйшлі пагутарыць з землякамі, пачуць родную беларускую мову і развучыць беларускія народныя танцы пад кіраўніцтвам прафесіяна-

лаў. Многія з іх наведаюць ансамбль бытавых беларускіх

Фальклорны калектыў “Калыханка”

танцаў, які нядаўна ўтвораны пры беларускай суполцы. І дзе ім яшчэ вучыцца і ўдасканальваць свае навыкі, калі не тут?

Для гасцей з Беларусі гэтыя тры дні былі вельмі насычанымі. Адразу ж пасля заканчэння семінара іх запрасілі прыняць удзел у канцэрце, арганізаваным аб’яднаннем “ChooseKlaipeda”. Гэтае мерапрыемства было арганізавана ў падтрымку Клайпеды як моладзевай сталіцы Еўропы на выбарах ў 2021 годзе.

Пасля канцэрта члены суполкі “Крыніца” запрасілі юных артыстаў на сумесную вячэру, якая адбылася ў тра-

пезнай Пакрова-Нікольскага храма. Пагутарылі ў душэўнай абстаноўцы, яшчэ раз паслухалі беларускія народныя песні, абмяняліся падарункамі. А ў канцы артыстаў папрасілі выступіць з невялікім канцэртам перад гасцямі храма: шэсць шматдзетных сем’яў (усяго 26 чалавек) з Вільнюса гасцюць тут з праграмай летняга лагера “Я і дэльфіны”.

Вельмі насычаны дзень атрымаўся ў маладых артыстаў. Але на гэтым іх выступы не скончыліся. На наступны дзень у Клайпедзе праходзілі імпрэзы, прысвечаныя Алімпійскаму дню ў Літве. Сярод іх — фотавыстава “Беларусь спартыўная” з аносам II Еўрапейскіх гульніў. Па просьбе Ганаровага консула Рэспублікі Беларусь Мікалая Логвіна, “Верабейкі” і “Калыханка” прынялі ў гэтым самы актыўны ўдзел. Яны зьярталі на сябе ўвагу яркімі нацыянальнымі касцюмамі. І з імі сфатаграфаваліся не толькі мэр горада Вітаўтас Грубляўскас, але і члены дэлегацыі з Японіі. Я ўпэўнена, што з такой падтрымкай II Еўрапейскія гульні ў Мінску пройдуць самым найлепшым чынам.

Наталля Дамненка.
Фота Уладзіміра Бегліка.

ТВОРЧЫ ВЕЧАР

3 песняй па вадаваротах лёсу

30 красавіка 2019 года ў Цэнтры беларускай культуры (ЦБК) адбыўся творчы вечар дуэта Лідзіі Зноўні і Яўгена Пашкевіча са Славянскага таварыства “Узоры” горада Лівані ў Латвіі

Ён быў арганізаваны беларускім культурна-асветніцкім таварыствам “Уздым”. На вечары прагучала шмат народных і аўтарскіх песен у іх выкананні на беларускай, рускай, украінскай і латышскай мовах.

Прысутныя даведліся, што Лідзія Зноўнія нарадзілася на Украіне, а Яўген Пашкевіч — у Краславе. Жыццёвыя дарогі звялі іх у Ліванах, дзе на працягу многіх гадоў яны прымаюць актыўны ўдзел у рабоце Славянскага таварыства “Узоры”. Лідзія з’яўляецца старшынёй гэтай грамадскай арганізацыі, якая ўваходзіць у склад Саюза беларусаў Латвіі.

Іх галасы арганічна і прыгожа ўліваюцца ў спеў аднайменнага ансамбля “Узоры”, якім кіруе Яніна Юзэфовіч.

Лідзія і Яўген пачулі нямаля цёплых, сардэчных слоў у свой адрас. З кветкамі і падарункамі іх віталі кіраўніца ЦБК і старшыня таварыства “Уздым” Жанна Раманоўская, консул Генеральнага консульства Беларусі ў Даўгаўпілсе Мікалай Раманкевіч, консул-дарадца Генеральнага консульства Расійскай Федэрацыі ў Даўгаўпілсе Наталля

Лідзія Зноўнія і Яўген Пашкевіч

Пуставойтава, прадстаўнікі украінскага таварыства “Мрія” Уладзімір Кірдан і Рускай пісьменніцкай арганізацыі Яўціхі

Канаплёў і Людміла Вілюма, а таксама ўдзельнікі даўгаўпілскага ансамбля “Спадчына”. Я прачытаў свой верш, прысвечаны ліванскаму ансамблю “Узоры” і выказаў падзяку за супрацоўніцтва. У выкананні Яўгена Пашкевіча тут прагучалі песні на мае словы: “Палын і медуніца”, “У твой дзень народзін” і “Прызнанне” кампазітараў Эдуарда Варганава, Альберта Белуса і Віктара Антонава. А Лідзія Зноўнія прымала яшчэ і віншаванні з днём нараджэння, які якраз прыйшоўся на гэты дзень.

“Нашу творчую сустрэчу я назвала “3 песняй па вадаваротах лёсу”. Лёс у кожнага чалавека свой: які жыццёвы шлях мы выбіраем і па якім ідзем, у многім залежыць ад нас. Мы — мастакі свайго лёсу...” — слухна казала Лідзія Зноўнія.

Пасля завяршэння канцэрта госці і арганізатары імпрэзы дапазна вялі размову пра далейшае супрацоўніцтва і разам спявалі прыгожыя песні.

Станіслаў Валодзька.
Фота аўтара.

ТРАДЫЦЫЯ

Смачна паелі і добра павесяліліся

23 чэрвеня на фестывалі “Усё сваё” ў дварыку Нацыянальнага гістарычнага музея можна было пакаштаваць смачныя стравы

Многія з прысмакаў не ўласцівыя для беларускай кухні. Іх прыгатавалі прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей. Яны пастараліся развяселіць гасцей у часе ўжывання ежы. У гэты дзень выступалі творчыя калектывы розных нацыянальных суполак Беларусі. Фальклорны ансамбль украінскай песні і абраду “Ватра”, фальклорны ансамбль армянскага танца “Эрэбуні”, азербайджанскага шоу-гурта “Легенды Каўказа”, беларускі народны фальклорны ансамбль “Вербніца” і польскі хор “Маёвы квят”.

Арганізатарамі фестывалю сталі Нацыянальны гістарычны музей, Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, радыёстанцыя “Мінская волна”, фуд-коуч Ксенія Вяцкая.

“Усё сваё” — заўсёды смачнейшае

Ежа вабіць і прыцягвае

Упершыню такі фестываль быў зладжаны ў мінулым годзе. Ён стаў сапраўдным святам ежы з фермерскіх гаспадарак. У часе яго было рэканструявана беларускае традыцыйнае вяселле. Сёлета ён заявіць пра сабе чатыры разы.

Віта Зорына.
Фота аўтара.